

48. Bátaszék határa

(Tolna megye) Ő, LT, Ró, Kö

2009 folyamán több alkalommal is végeztünk terepbejárást a Bátaszéktől ÉNy-ra lévő Kövesdi-víz nevű patak völgyében, amelynek bejáratánál Kövesd település található.

Kiskövesd 1–2. lh. (KÖH 74775, 74777): A Kövesdi-víz völgye és a Diós-völgy találkozásának Ny-i szélén, a patak völgybe nyúló ÉNy-DK irányú lankásabb dombháton a bejárást során egy kb. 150×100 m-es területen középkori (15–16. századi) templomos falura utaló jelenségeket sikerült megfigyelni. A bejárható terület É-i részét jelentő útbevágás D-i felén a világosbarna-sárga talajban megfigyelhető szürkés-hamus foltokban kövek, középkori tégladarabok, ill. néhány kerámia volt. A dombhát D-i felén, lejtőjén pedig kb. 10×10 m-en egy szétszántott, téglából épített kisebb templom maradványait, köves, habarcsos alapozását figyeltük meg. Ettől főleg Ny-ra, de K-re is a szántás által bolygatott cinteremre utalt a felszínen lévő nagy mennyiségű embercsont (kb. 20–25 sír!). A lelőhelyről fémkeresővel gyűjtött leletek közül említésre méltó I. Ulászló dénárja, egy köves ezüstgyűrű, egy kisebb méretű bronzharang palásttöredéke és egy vastag falú bronzedény nagyobb darabja.

Az előző helytől kb. 100 m-re Ny-ra, a patak felé lejtő dombnyúlványon egy 50×50 m-es területen szintén középkori falura utaltak a talált jelenségek: kiszántott vöröses, hamus, faszenes foltok; nagyobb mennyiségű középkori kerámia. Bizonyára egy település lehetett a két lelőhely, de ugyanakkor igen széles a köztük lévő leletmentes sáv.

Kiskövesd 3. lh. (KÖH 74779): A mára csak romokban meglévő kiskövesdi házak mögötti pincebeásásokkal tagolt, magas löszfalban egyik helyen többszörös rétegződés figyelhető meg. A mintegy 4–5 m szélességben jelentkező, 2,5 m vastag (magas) szinteződés humusz alatti rétegből 18–19. századi fekete fényezett felületű korsó, négyzetes alakú tálka kályhaszem, poszthabán tál töredékei, a közvetlenül a bolygatatlan altalaj fölött jelentkező vörösen átégett réteg fölül pedig középkori kerámia került elő.

Kövesd, Diós-völgy 1. lh. (KÖH 74771): A patak völgyéből induló Diós-völgy bejáratánál, annak K-i oldalán lévő, meredekebben emelkedő, a kiskövesdi út által is részben átvágott domboldalon, egy kb. 50×50 m-es területen a többszöri bejárást során nagy mennyiségű tegula-, tegula lateres-töredéket, kisebb-nagyobb kődarabot és meszes-malteros alapozás maradványait figyeltük meg. Kisebb számban edénytöredékeket is gyűjtöttünk. Ezek alapján egy római kori épület, valószínűleg villa maradványait rejti a föld.

Kövesd, Diós-völgy 2. lh. (KÖH 74773): A völgy bejáratánál, az előző lelőhelytől É-ra, a meredekebb domboldalon már 2008-ban nagyobb méretű (10×15 m), szabálytalan téglalap alakú sötét foltot figyeltünk meg, amelynek területéről kevés jellegtelen őskori és római kerámiát gyűjtöttünk. 2009-ben hasonló korú leleteket

sikerült itt találni. Bár az EOTR térkép és a 2006-ban készült úrfotó alapján a területen egy tanyaépület állt, egyik alkalommal sem jelentkezett a felszínen ennek semmi nyoma.

Nagyorrosi-völgy (KÖH 74759): A Bátaszéktől Ny-ra lévő Belsőréti-patak-mellékág völgyének K-i, meredekebb oldalán is végeztünk terepbejárást. A völgy D-i, kiszélesedő, lankásabb felén, a patak gazos mederrésze és a tőle K-re lévő erdősáv közötti szántóföldön, kb. 100×50 m-es területen viszonylag szórványosan jelentkező kelta korú telepre utalt az ott gyűjtött néhány duzzadt peremű tál-, ill. grafitos anyagú szitulatöredék.

Munkatársak: Künsztler Tamás, Necze Gábor, Simmer Livia, Ürmös Melinda.

CZÖVEK ATTILA

49. Bátmonostor, Laposok

(Bács-Kiskun megye) B, LT, Sza

A Bátmonostor belterületétől ÉNy-ra található dűlőben a Horvát Tranzit gázszállító vezeték nyomvonalán terepbejárással azonosított lelőhelyeken végeztek megelőző feltárást a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai.

HT-48. lh. (KÖH 69489): 2009. szeptember 29-én a vezeték 5 m széles nyomvonalán 180 m hosszan kutattuk a lelőhelyet. A felső termőréteg általában 30–40 cm, ill. egyes szakaszokon 50–60 cm vastagságú volt, mely alatt a sárgásszürke agyagos, löszbabás altalajon, a kijelölt terület Ny-i szélén egy objektum foltja rajzolódt ki. Az ovális alakú gödör betöltéséből leletanyag nem került elő.

HT-49. lh. (KÖH 69491): Szeptember 23–24-én a lelőhely ÉÉNy-i részén kutattunk, 446 m²-en. A területen a felső termőréteg általában 20–30 cm vastag volt, mely alatt világosszürke, homokos réteg húzódt, ezt követően 50–70 cm mélységben jelentkezett a sárga, homokos altalaj, amelyen 24 objektum foltját figyeltük meg a nyelés során. A 30 stratigráfiai egység között 14 gödör, 15 oszlophely és egy árok volt, melyek közül 7 bronzkori, egy szarmata, valamint 22 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú.

A bronzkori telepobjektumokat nagyméretű, ovális vagy kerek alapú, egyenesen szűkülő falú, egyenes aljú gödrök alkották, melyek a nyomvonal K-i és középső részén egyenletesen szóródtak. Betöltésükből kevés leletanyag került elő.

Az egyetlen szarmata jelenség egy ÉNy-DK irányú, keskeny, mindkét végén lekerekített árok volt.

Az ismeretlen korú objektumok nagy részét kerek, ovális vagy lekerekített sarkú, téglalap alakú, egyenesen szűkülő falú oszlophelyek alkották, melyek nagy része egy ÉK-DNy-i tengely mentén, egymástól egyenlő távolságra helyezkedett el. A lelőhely Ny-i részének kb. 50 m hosszú szakasza régészetileg negatív volt, ezen a felületen csupán egy ovális alakú, sekély, ismeretlen korú gödör került elő.

HT-50. lh. (KÖH 34329): A lelőhely Bátmonostor belterületétől ÉNy-ra, a faluba vezető műút É-i oldalán, egy É-D irányú magaslaton található. A lelőhely középső részén 2009. szeptember 28. és október 1. között 247 m²-en végeztük a feltárást. A nyomvonalon 13 objektum folytja rajzolódott ki a nyelés során. A 14 stratigráfiai egység között 8 gödör, 3 oszlophely és 3 árok volt, melyek közül 5 feltehetően kelta kori, egy újkori és 8 korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú. A feltételezhetően a La Tène időszakhoz köthető telepobjektumokhoz kerek vagy ovális alakú, egyenesen szűkülő falú, egyenes aljú gödrök, ill. Ny-K irányú, többtagú árkok tartoztak, melyek a nyomvonal K-i és Ny-i részén egyenletes sűrűségben jelentkeztek. Betöltésükből kevés leletanyag, elsősorban korongolt edényekhez tartozó perem- és oldaltöredékek kerültek elő. Az egyik hosszúkás gödör betöltésének legfelső 30 cm-nyi részéből nagy mennyiségű áglenyomatos tapaszt bontottunk ki.

Az ismeretlen korú objektumokat kerek alapú, egyenesen szűkülő falú gödrök, egy Ny-K irányú, keskeny csatorna és kerek oszlophelyek alkották.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Botyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

50. Bátmonostor, Szurdok (KÖH 69499)

(Bács-Kiskun megye) B, Sza, Á, I

A lelőhely Bátmonostor belterületétől É-ra, a Szurdok nevű határrész és a Ferenc-tápcsatorna szögletében található. A Horvát Tranzit gázszállító vezeték nyomvonalán a terepbejárás adatokon alapulva a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat munkatársai 2009. szeptember 15. és október 2. között a lelőhely (HT-47. lh.) középső részén, több ütemben, összesen 1398 m²-en végeztek megelőző feltárást.

A nyelés során a sárga, helyenként sárgásszürke, kötött, homokos altalajon 99 objektum folytja jelentkezett a nyomvonalon, egyenletes sűrűségben. A 122 stratigráfiai egység között 84 gödör, 18 cölöphely, 16 árok és 4 ház volt, melyek közül 67 bronzkori, 18 szarmata, 11 Árpád-kori, 26 pedig korhatározó leletanyag hiányában ismeretlen korú.

A bronzkori telepobjektumok – kisebb csoportokban koncentrálnak – a teljes megnyitott felületen megtalálhatók voltak. A jelenségek nagy részét a kerek, ovális vagy lekerekített sarkú, téglalap alakú, egyenesen szűkülő falú, ívelt vagy egyenes aljú gödrök alkották. A kijelölt terület K-i és Ny-i részén egy-egy nagyméretű bányagödört bontottunk ki, melyeket több kisebb beásás is tagolt. A bronzkori árkok ÉK-DNy vagy ÉNy-DK irá-

nyú, ívelten szűkülő falú, ívelt aljú, keskeny vízvezető árkok, melyek betöltéséből leletanyag alig került elő. A kerek, ívelten szűkülő cölöphelyek két csoportban, egymástól távol, egy-egy ÉK-DNy-i tengely mentén helyezkedtek el. Az egyetlen, téglalap alakú, 520 cm széles, félig földbe mélyített épület – melyre több objektumot is ráastak – a lelőhely Ny-i részén került elő. A bronzkori objektumokból nagy mennyiségű állatcsont – jellemzően kiskérődző, sertés és szarvasmarha –, valamint kagyló és csiga került felszínre. Az egyik gödörben két teknőst is találtunk. Az edénytöredékek közül vastag- és vékonyabb falú, belső oldalukon síkozott perem- és oldaltöredékeket említhetünk meg. Több peremtöredékhez széles szalagfűl is csatlakozott. Az egyik bányagödörből egy kúpos agyagnehezék, ill. több objektumból obszidián- és kovapengék is napvilágot láttak.

A szarmata kori jelenségek a nyomvonal K-i szakaszán, ill. ettől a csoporttól Ny-ra, kb. 60–70 m-re csoportosultak. A gödrök kerek, egyenesen bővülő falú, élelem-, majd hulladékátrolóként használt objektumok, melyek betöltéséből korongolt, szürke hombár- és táltöredékek, ill. kézzel formált fazekakhoz tartozó darabok kerültek felszínre. A két félig földbe mélyített épület egymástól meglehetősen távol feküdt. Az egyik egy NyÉNy-KDK hossz tengelyű, 12 m² alapterületű építmény, melynek hossz tengelyében három cölöphelyet bontottunk ki. A ház padlója keményre letaposott volt. A másik épület ÉNy-DK tengelyű, melynek ÉNy-i oldalán egy cölöplyukat találtunk; a ház jelentős hányadát egy Árpád-kori gödör metszette.

Az Árpád-kori objektumok kis számban és szórtan helyezkedtek el a feltárt felületen. A lelőhely K-i részén egy nagyméretű, több beásással tagolt bányagödört bontottunk ki, melyet egy ÉNy-DK tengelyű, lekerekített sarkú, téglalap alakú, szintúgy Árpád-kori házra ástak rá. Az épületben tetőszerkezetre utaló cölöphelyet nem figyeltünk meg. A korabeli objektumokból főként bográcsához tartozó perem- és oldaltöredékek, valamint állatcsontok kerültek elő.

A leletek a KÖSZ szegedi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozásukat követően a kecskeméti Katona József Múzeumba kerülnek végleges elhelyezésre.

Munkatársak: Botyán Katinka, Császi Dávid, Molnár Zsolt technikusok.

GULYÁS GYÖNGYI

51. Belvárdgyula, Szarka-hegy (KÖH 52426)

(Baranya megye) U

2009. márciusban folytattuk a 2008 őszén megkezdett megelőző régészeti feltárást a lelőhelyen, 1423 m²-en, mely a korábbi 98. sz. lelőhely É-i felénél helyezkedik el, annak szerves folytatása. A lelőhely az M60-F5 bekötőút humuszolása során vált ismertté, a nyomvonalon sűrűn követték egymást az objektumok. A lelőhely központ-